

Forfatter: Andersen, H. C.

Titel: H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Citation: Andersen, H. C.: "H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal", i Andersen, H. C.: *H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal*, C. A. Reitzel, 1990, s. 78. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-hcaeventyr06val-shoot-idm139779802793552/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

NEH7-65 og NEH8-66 > SS27-68 (IV 184-265, A > C)

A > C > D; hæfterne trykkes ikke op og bidrager ikke til B, skønt denne er yngre. De førnævnte træk vedr. kommaer, storbogstaver og komposita præger også her optrykker, men i aftagende grad – tidsafstanden fra A daler og muligheden for ændret hastil med den. Antallet af rettelser i apparatet daler tilsvarende. Man kunne tænke sig at vide, om korrektionen af eventyrtiden citeret i et andet eventyr, 185₁₁ *det gamle Eggetræs Drøm*, og den poetiske singularis 206₂₂ er autentiske rettelser; det er de såmænd nok ikke, men usikkerheden er til at bære.

Fembindsudgavens bd. I-II, EHP1/2-62/63

Da Vilhelm Pedersen døde i sit fyrretyvende år 1859, havde han ikke blot illustreret EP-50/54 og HP-55, men også fire eventyr i Folkekalenderen og, vigtigere, syv stykker fra *En Digters Bazar* og *I Sverrig*. Sammen med den omstændighed, at H. C. Andersens nye stærke produktivitet i vor genre fra 1858 markeredes med NEH-hæfternes titel og format, viser sidstnævnte illustrationer, at en samlet udgave forberedtes, og denne afgrænsede sig selv, da kunstneren døde. Fremtiden måtte så vise, hvem der kunne fortsætte arbejdet.

1862-63 udkom da de to bind, der er omtalt IV 12. De har en uvisuel fordel: at de genindfører den kronologiske rækkefølge af eventyrene, som var brudt i EP-50 og SS19/20-55 og derefter i mangfoldige udenlandske udgaver. Men det er vist også det pæneste, der kan siges om denne udgave, i vort bd. I-IV kaldet D.

Den kronologiske redaktion af hver variantnote tjener til at sløre omfanget af rettelser i D. Grundlaget for D er nemlig i det store og hele EP-54 (se nedenfor) og HP-55 (hvortil kommer de IV 13-66 trykte eventyr fra spredte forlæg), så på en mængde punkter er disse bøger lig D, men afvigende fra C; men D noteres i apparatet, således i den allerførste note I, 23, hvor: *sit sin C, sit D* jo betyder: *sit AA² BB¹ D, sin C*. Alligevel vil man finde en del steder, hvor D har foretaget en anden rettelser end C, typen II 117: *bleve tilsidst] bleve de tilsidst C, tilsidst bleve de D*. Og dertil kommer så de endeløse detaljer under apparatets tærskel. Men netop disse skal her behandles varsomt. Af hensyn til noterne viser arbejds eksemplaret af D nemlig afvigelser fra C, ikke afvigelser fra sit egentlige forlæg.

Et blik på noterne vil skabe tvivl om dette forlæg. Er det EP-50 (B) eller EP-54 (B²)? Hvor disse afviger, ses D at følge snart den gamle

B-form bagom **B**², snart dennes nydannelse. Svaret findes ved at se på det efter **B** gennemrettede arbejds eksemplar af **B**² med særligt henblik på detaljer under apparatets tærskel. Så hælder vægten til den også kronologisk sandsynligere **B**², og man skal ikke længere end til side 4, før man finder det første indicium: anførselstegn i **B** glemt i **B**² og ikke rutinemæssigt indsat i **D** (II 43:). Heraf må slutes, at hvor ikke blot tilfældigheder er på spil, skyldes identitet mellem **B** og **D** tilbageretning. Dette støtter ægtheden af de rettelser **B** > **B**², der omtaltes ovenfor, og hvoraf kun den førstnævnte forsvinder i **D**; var de uønskede, havde de kunnet rettes tilbage.

Sagen er dog ikke afgjort hermed – der er en rigdom af forskelle på mikroplanet, de er blot ikke noteret i noget arbejds eksemplar, da de ikke skulle bruges til noterne, og det er ikke skønnet muligt at sammenligne **B**² og **D** mere end stikprøvevis. Sammenholder man **D** med det eksemplar af **C**, hvori rettelser fra **B**² er indført, får man på overkommelig måde indblik i den parallelle, men i enkeltheder uens udvikling fra **B**² til dens to eftertryk. Emnet kan efter udg.s mening ikke bære en detaljeret undersøgelse, men stikprøver tjener til at karakterisere **D**. Denne tekst, som i de fleste tilfælde har fire, til tider flere optryk lincart bag sig, er dels gjort til genstand for bevidste ændringer mod alle forgængere, stedvis dog for rettelser af tilbagegribende art; dels er den fulgt med tidens ændringer i ortografisk husstil, dvs. at rettelser af »C-type« er så indarbejdede, at de også præger **D**, omend knap så stærkt som **C** selv.

De tekster, der fra rejsebøgerne vandrer direkte ind i eventyrkånonen EHP1/2-62/63, er karakteristiske ved at **C**-rettelser må indføjes i de tyve år gamle »Bazar-kapitler«, mens den pågældende norm stort set allerede råder i 1. udg. af I Sverrig.

Disse rejsebogskapitler (samt *Arens Tørnæs* og *Jødepigen*, alle i bd. IV) findes også i SS 25/26-68, men apparatet synes utvetydigt at vise, at dette sker med originaltrykkene som forlæg, ikke med EHP1/2.

De tekster, der optrykkes efter HP-55, kræver kun få ord. Apparatet viser til overmål, at HP-55 og ikke SS18-55 er forlæg for EHP2-63 (**D**), men både apparatet og arbejds eksemplaret viser desuden, at også disse tekster trods den ringe tidsafstand er blevet reguleret, faktisk mere end de fleste eventyr. Det drejer sig ofte om et dusin smårettelser på en af bogens små sider.

En gennemgang af de for **D** specifikke ændringer – der går langt udover hvad en sætter kunne »komme til« at præstere – ville blive meget omfattende og foregribe det flg. afsnit IV om rettelstyperne. Til gengæld er der i afsnit IV, som ellers sparer på sigler, anført **D** ved en del karakteristiske rettelser, og for så vidt som talen er om citater fra vor udgaves bd. I-II, tjener disse rettelser da til at belyse de i 1862/63

stedfundne indgreb. Se især afhandlingens sidste sider, der er stærkt prægede af **D**.

Det skal endnu tilføjes, at EHP1/2-63 blev optrykt 1873 under betegnelsen 4. udgave, hvor altså EP-50 og EP-54 tæller som 1. og 2. Som nævnt i 11 er dette tryk ikke benyttet, skønt det er udkommet i forf. levetid og formodentlig findested for nogle af de læsemåder, man anser for nye i de posthume samlede skrifter. Forordet i 11 omtaler »optryk ... de«, og denne uberechtigede pluralisform skal her korrigeres, ligesom den mere præcist lydende fejl IV 12 lin. 2 fn.: »tre gange«.

Fembindsudgavens bd. III-V, EHF 3/5-70/74, og de sene eventyrhæfter

Vejen frem til Lorenz Frølichs arbejde med at illustrere de sidste 3/5 af eventyrene skal ikke opridses her. Resultatet er kendt: De 2 × 4 hæfter NEH optryktes i EHF3/4-70/71, mens EHF5-74 optog de her hidtil uomtalte hæfter NEH9/10-72 og de tidligere pjecer *Dryaden* og 3NEH-70. Og i alle tre bind glød tekster fra SS25/28-68 ind mellem de andre.

Næst forud for dette Andersens sidste fornår var periodens evigt bølgende retskrivningsdebat nået til et resultat i form af det nordiske retskrivningsmøde i Stockholm i juli 1869; dets vedtagelser kodificeredes i Svend Grundtvigs Dansk retskrivnings-ordbog 1870 og hans mindre radikale Dansk Haandordbog 1872; begge var sat med antikva, men kun den første med *å* og små bogstaver i substantiver. Ordbøgernes forord og DSH IV 68 ff redegør for reformen, der i sin anden, modererede fase især tilsigtede antikvaskrift samt modernisering af typer som: *sikkre, tappre; Huus, Iis; Ross, blaae; Kudsk, Prinds; Qvinde; Vei, Øie; uidentivl, isigte*. SGr 72 er forsigtigere med at indføre *ø* end SGr 70.

EHF frembyder som venteligt eksempler på ændringer fra en molbechsk til en grundtvigsk norm, fx modernisering af ord som: *Skranten, Muur, Huuset, Vert, Bjelke, blaae, ansete, fremmudt, udsjunget*. Men dels er eksemplerne få (de nævnte er næsten alt hvad hele EHF3-70 byder på), dels er forlægget **C** konservativt i forhold til tidligere versioner (**C** har: *Skranten, Vert, Bjelke, fremmød*, men *Muur, anset, udsjunget*). Hverken den ny ordbog eller det ny trykkeri Thieles mulige hussul betegner altså noget brud. Man kan indvende, at SGr 70's forord er fra oktober 1870, så bogen næppe kan have sat spor i EHF3, der udkom 10.12.1870. Men mødets vedtagelser havde været kendt i lang tid og var allerede 1869 genstand for kritisk opmærksomhed i den